

Byggnads avtalskrav – arbetsmiljö

Byggnadsarbete är fortfarande en verksamhet där byggnadsarbetarens kropp är det främsta arbetsredskapet. Byggsektorns parter bör ta ett gemensamt ansvar för att uppnå ett mål som bäst kan formuleras som *En hel människa efter ett helt arbetsliv*.

- Nästan 50 byggnadsarbetare i månaden blir sjukskrivna på grund av olycksfall på arbetet.
- Var tredje byggnadsarbetare har någon gång varit sjukskriven till följd arbetsolycksfall.
- Antalet arbetsplatsolyckor är två till tre gånger högre än genomsnittet på byggarbetsplatser där arbetskraften till stor del består av utländska gästarbetare
- En byggnadsarbetare i månaden avlider till följd av en arbetsplatsolycka.

Statistiken över arbetssjukdomar är mindre precis, eftersom det i regel dröjer många år innan skador till följd av belastning/förslitning och exponering för skadliga ämnen leder till arbetsoförmåga och bestående funktionsnedsättning. Det är likväl ett välkänt faktum att få byggnadsarbetare klarar av att vara verksamma i sitt yrke fram till 65-årsdagen.

Vi ska som parter inte acceptera utslagning från byggsektorns arbetsplatser – eller att den yrkesverksamma tiden som helhet riskerar att bli kortare – därför att arbetsförhållandena ger upphov till skador med efterföljande nedsatt arbetsförmåga. Vi ska heller inte acceptera att byggnadsarbetarens pensionärsliv blir kortare, smärtsammare och mer funktionsbegränsat pensionärsliv till följd av brister i arbetsmiljön på byggarbetsplatserna.

För att nå målet *En hel människa efter ett helt arbetsliv* behövs ett antal strategiska satsningar.

Inrättande av en av parterna ägd och förvaltd Byggsektorns Arbetsmiljöfond till vilken en avgift i procent efter vinst betalas in av alla anslutna företag

I avtalsrörelsen 2010 konstaterade parterna bland annat att kunskapsnivån behöver höjas gällande yrkesrelaterade skador inom byggsektorn och metoder utvecklas för olika delar av det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

En egen arbetsmiljöfond möjliggör för parterna att bedriva långsiktig verksamhet kopplad till byggsektorns arbetsmiljö och hälsa. Det kan gälla forskning och utveckling (FoU), partsgemensam utbildning och företagshälsovård – se vidare nedan under följande rubriker.

Fullföljande av överenskommelsen från 2010 om ett partsgemensamt Nationellt Kunskapscentrum

Parterna har redan ingått en överenskommelse (protokollsanteckning till Byggavtalet 2010) med utredningsdirektiv för utarbetande av ett konkret förslag till ett partsgemensamt drivet Nationellt Kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor i den samlade byggsektorn.

Till frågor att utreda hörde finansieringen, både startmedel – där AFA Försäkring angavs som en möjlighet – och en mer långsiktig lösning. Startmedel kan givetvis med fördel sökas även externt, liksom projektmedel för delfinansiering av enskilda FoU-projekt. En Byggsektorns

Arbetsmiljöfond enligt ovan skulle säkerställa kunskapscentrets löpande verksamhet omfattande bland annat:

- Kunskapsuppbyggnad på vetenskaplig grund, inklusive statistik. (Bland annat, på sikt, en funktion för anmälan till kunskapscentret av alla inträffade skador och tillbud samt arbetsrelaterade sjukskrivningar.)
- Utveckling av ett partsgemensamt system för arbetsmiljöcertifiering av byggsektorns arbetsplatser och företag.¹
- Utveckling av kriterier för vad som ska räknas som av parterna godkänd nivå för kvalitetssäkrad företagshälsovård inom byggsektorn.
- Inrättande av ett system för "partscertifiering/-licensiering" av företagshälsovårdsföretag.

Förebyggande arbetsmiljöarbete, arbetsanpassning och rehabilitering inklusive företagshälsovård

På detta område, som rör den dagliga verksamheten på byggarbetsplatserna och i byggsektorns företag ska följande gälla:

- Obligatorisk anslutning till kvalitetssäkrad företagshälsovård som upphandlas av de lokala parterna gemensamt och som kompetensmässigt motsvarar den tidigare Bygghälsan.
- Obligatorisk redovisning av sjukfrånvaro utöver sjuklöneperioden till av Byggnads angiven funktion på företaget eller inom Byggnads regionala organisation (rehabiliteringshandläggare, huvudskyddsombud, arbetsmiljöombudsman eller regionalt skyddsombud).
- Obligatorisk medverkan – om enskild arbetstagare inte motsätter sig det – av skyddsombud vid möten mellan arbetsgivare och anställd i ärenden som gäller arbetsanpassning och annan rehabilitering inklusive omplacering.

Införande av en arbetsmiljöcertifiering av byggsektorns företag och ett "grönt kort" för anställda som krav för att få beträda en arbetsplats

Nästa steg i det partsgemensamma arbetet för att förstärka byggsektorns konkurrenskraft både som marknadsaktör och som arbetsgivare är att få tillstånd en av parterna utvecklad arbetsmiljöcertifiering. Certifieringen ska på sikt gälla obligatoriskt i alla kollektivavtal, genom hela entreprenadkedjan och vid alla offentliga upphandlingar, anbud och avtal.² En grundläggande del av certifieringskraven ska vara implementering fullt ut av reglerna för systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM.

En annan del av en framtida certifiering är ett system med "grönt kort" för anställda som krav för att få utföra arbete på en byggarbetsplats.³ En partsgemensam certifiering av byggföretag är en process som tar längre tid. Ett "grönt kort", som direkt kan kopplas till sådana

¹ Lämpliga delar i kravspecifikation för en sådan certifiering: reellt implementerad SAM, tekniska krav för maskiner/verktyg, av Nationellt Kunskapscentrum godkänd företagshälsovård, utbildning enligt kollektivavtal osv.

² Enligt 6 kapitlet 12 § i lagen om offentlig upphandling får krav ställas på "arbetarskydd" och enligt 12 kapitlet 3 § får onormalt låga anbud förkastas om anbudsgivaren inte kunnat visa att "arbetarskydds krav på den aktuella orten" tillgodoses. Med en partsgemensam certifiering gällande i hela byggsektorn blir lagens uttryck "den aktuella orten" lika med hela Sverige.

³ Certifiering/licensiering av anställda inom en bransch som krav för att över huvud taget få utföra vissa arbetsuppgifter förekommer i flera branscher. Exempel: För att banktjänstemän ska få sälja försäkringar krävs att de genomgått en utbildning och klarat ett skriftligt kunskapsprov som uppfyller Finansinspektionens krav för förmedling av den aktuella försäkringstypen. Intressant i sammanhanget är att anställda på försäkringsbolag är befriade från kravet på individuell licensiering/certifiering eftersom det förutsätts att bolaget, som är godkänt av FI, svarar för motsvarande utbildning och kunskapsprov.

utbildningskrav som parterna kan komma överens om i kollektivavtal kan dock utvecklas betydligt snabbare. En lämplig arbetsgång är att parterna i årets avtalsrörelse:

- sluter en principöverenskommelse om utveckling av en arbetsmiljöcertifiering på företagsnivå
- avtalar om införande av ett "grönt kort" för anställda, eventuellt kopplat till ID06 och utvisande att den anställde genomgått för de aktuella arbetsuppgifterna relevant utbildning.

Heltäckande utbildningsprogram inom arbetsmiljö för olika kategorier av arbetsledare, skyddsombud och anställda inom byggsektorn

Byggindustrins Centrala Avtalsråd (BCA) har redan fastställt ett grundläggande utbildningsprogram på tolv dagar uppdelade på fyra år, inklusive en särskild utbildningsplan för skyddsombud. I denna ingår förutom grundutbildningen även en årligen återkommande skyddsombudsdag. Behovsprövad påbyggnadsutbildning ingår också i programmet och har till syfte att ge specialkompetens inom områden som arbetstagaren behöver för att möta arbetsmiljökraven i sin befattning.

Utbildningsprogrammet ingår i Byggavtalet och Väg & Ban-avtalet och bör utvidgas till samtliga avtalsområden. På företagsnivå ska de lokala parterna årligen analysera behovet av och upprättar en handlingsplan för arbetsmiljöutbildning för skyddsombud, arbetsledare och anställda för att säkerställa att alla har god kunskap om arbetsmiljö utifrån sina olika roller.

För alla som ska utföra arbete på en byggarbetsplats

- Ett system med "grönt kort" enligt ovan inrättas för att säkerställa att alla anställda och underentreprenörer har erforderlig utbildning, vilken är:
 - Steg 1: Grundutbildning 2+1 dag + Heta arbeten + Koppla rätt.
 - Steg 2: Behovsprövad kompetensutbildning beroende på arbetsuppgift/-er.

För skyddsombud och arbetsledning

- Alla nya skyddsombud och arbetsledare ska inom tre månader ha startat sin grundutbildning med Steg 1 i den grundutbildningsplan som är framtagen av BCA, eller motsvarande.
- Alla skyddsombud och arbetsledare får påbyggnadsutbildning i specifika frågor med tillhörande regelverk inom områden där det finns särskilda behov på arbetsplatsen (exempel: schaktning, rivning, ställningar och hur man går en skydds rond).
- Alla som utses till huvudskyddsombud (HSO) eller regionalt skyddsombud (RSO) får funktionsutbildning för HSO respektive RSO.

För anställda i företag som inte har svenskt kollektivavtal

Genom en direkt produktionsavgift finansieras följande utbildning:

- 2 dagar med följande innehåll: Parterna och avtalen + Skyddsombudens roll + Genomgång av arbetsmiljölagen och föreskrifterna.